

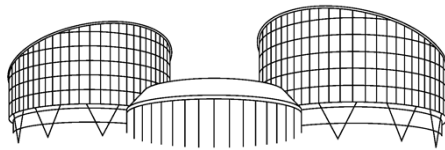

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2014. Ovaj prevod je finansiran uz podršku Human Rights Trust-a Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prevod nije obavezujući za Sud. Za više informacije pogledajte napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2014. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pur les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

VELIKO VIJEĆE

PREDMET KURIĆ I DRUGI protiv SLOVENIJE

(Predstavka br. 26828/06)

PRESUDA

(Pravično zadovoljenje)

STRAZBUR

12. marta 2014.

Ova presuda je konačna ali može biti predmetom redakcijskih izmjena.

U predmetu Kurić i drugi protiv Slovenije,

Evropski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom vijeću, u sastavu:

Dean Spielmann, *predsjednik*,

Jean-Paul Costa,

Nicolas Bratza,

Françoise Tulkens,

Guido Raimondi,

Nina Vajić,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Boštjan M. Zupančič,

Elisabeth Steiner,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Luis López Guerra,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Ganna Yudkivska,

Angelika Nußberger, *sudije*,

i Michael O’Boyle, *zamjenik registrara*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost, koje je održano 28. februara 2014.,

donosi sljedeću presudu, koja je usvojena istog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je temeljem predstavke (br. 26828/06) protiv Republike Slovenije, koju su Sudu podnijeli gospodin Milan Makuc, državljanin Hrvatske, i deset drugih podnositelja predstavke 4. jula 2006. u skladu sa članom 34. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”). Nakon smrti gospodina Makuca, predmet je preimenovan u *Kurić i drugi protiv Slovenije*. Preostalih osam podnositelja predstavke nastavili su postupak pred Velikim vijećem (v. stav 4. ove presude).

2. Podnositelje predstavke su pred Sudom zastupali gospodin A.G. Lana i gospodin A. Saccucci, advokati iz Rima.

3. Vladu Slovenije (u daljem tekstu “Vlada”) zastupao je njen zastupnik, gospodin L. Bembič, državni pravobranitelj.

4. U presudi koja je donesena 26. juna 2012. (“glavna presuda”) Veliko vijeće je, većinom glasova, proglasilo dio predstavke koji se odnosio na dvoje podnositelja predstavke, gospodina Dabetića i gospođu Ristanović, neprihvatljivim zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova.

5. Osim toga, jednoglasno je presudilo da je došlo do povrede prava na poštivanje “privatnog ili porodičnog života” ili oba (člana 8. Konvencije), prava na djelotvoran pravni lijek i (člana 13.) zabrane diskriminacije te (člana 14., u vezi sa članom 8.) u odnosu na preostalih šest podnositelja predstavke: gospodina Kurića, gospođu Mezgu, gospodina Ristanovića, gospodina Berishu, gospodina Ademija i gospodina Minića.

6. Utvrdilo je da je povreda, u osnovi, nastala zbog dugotrajnog propuštanja slovenačkih vlasti, uprkos mjerodavnim odlukama Ustavnog suda, da uredi boravišni status podnositelja predstavke nakon njihovog nezakonitog “brisanja” iz Registra stalnih prebivalaca 26. februara 1992. i da im osigura adekvatno zadovoljenje. Kao rezultat toga, osim podnositelja predstavke u ovom konkretnom slučaju, veliki broj drugih lica (čitava kategorija tzv. “izbrisanih”, bivših državljana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (“SFRJ”) sa stalnim boravkom u Sloveniji, čija su imena “izbrisana” 26. februara 1992.), trpjeli su i još uvijek trpe posljedice te mjere (v. *Kurić i drugi protiv Slovenije* [GC], br. 26828/06, stavovi 29., 408. - 409. i 412., ECHR 2012. (izvaci)).

7. S tim u vezi, Sud je odlučio primijeniti postupak pilot presude prema članu 46. Konvencije i pravilu 61. Poslovnika Suda i naložio tuženoj državi da u roku od jedne godine od donošenja glavne presude, tj. najkasnije do 26. juna 2013. (v. tačku 9. dispozitiva i stav 415. glavne presude) uspostavi, kao opću mjeru, *ad hoc* domaći sistem naknada. Nadalje je naveo da su izmjene i dopune Zakona o pravnom statusu (“izmijenjeni Zakon o pravnom statusu”) tek nedavno provedene i da je još uvijek prerano ispitivati jesu li ova zakonodavna reforma i različiti drugi koraci koje je Vlada poduzela polučili rezultate u smislu uređenja boravišnog statusa “izbrisanih” na zadovoljavajući način (v. stavove 410. - 411. glavne presude).

8. Temeljem člana 41. Konvencije, podnositelji predstavke su tražili pravično zadovoljenje u odnosu na materijalnu i nematerijalnu štetu koja je nastala uslijed povreda utvrđenih u ovom predmetu, kao i naknadu troškova i izdataka nastalih u postupku pred ovim Sudom.

9. Sud je smatrao da se o pitanju primjene člana 41. još uvijek ne može odlučiti u dijelu koji se tiče potraživanja podnositelja predstavke po osnovu materijalne štete, pa je to pitanje odložio, pozivajući Vladu i podnositelje predstavke da, u roku od tri mjeseca od datuma obavještenja o glavnoj presudi, dostave svoja pismena očitovanja o tome i, naročito, da obavijeste Sud ukoliko dođu do eventualnog sporazuma o tome. Tačnije, Sud je smatrao da se pitanje primjene člana 41. treba riješiti ne samo u kontekstu sporazuma koje bi stranke mogle postići već i u kontekstu pojedinačnih ili općih mjera koje je tužena država poduzela u smislu izvršenja glavne presude (ibid., stav 424. i tačka 10. dispozitiva glavne presude; vidi, također, predmet *Broniowski protiv Poljske* (prijateljsko rješenje) [GC], br. 31443/96, stavovi 3. i 36., ECHR 2005-IX, i *Hutten-Czapska protiv Poljske* (prijateljsko rješenje) [GC], br. 35014/97, stavovi 3. i 33., 28. april 2008.).

Do provedbe relevantnih općih mjera, Sud je odgodio razmatranje predstavki koje se temelje na istom razlogu (v. stav 415. glavne presude).

U konačnici, Veliko vijeće je dosudilo po 20,000 eura svakom uspješnom podnositelju predstavke (gospodinu Kuriću, gospođi Mezgi, gospodinu Ristanoviću, gospodinu Berishi, gospodinu Ademiju i gospodinu Miniću) na ime nematerijalne štete i ukupno 30,000 eura podnositeljima predstavke na ime troškova i izdataka nastalih do te faze postupka pred Velikim vijećem, odbijajući ostatak njihovih potraživanja po ovim osnovama.

10. Sastav Velikog vijeća je utvrđen u skladu sa odredbama člana 26., stavovi 4. i 5. Konvencije i pravilom 24. Dana 31. oktobra 2012. istekao je mandat gospodina Nicolasa Bratza, kao predsjednika Suda. Na toj poziciji ga je zamijenio Dean Spielmann, koji je preuzeo predsjedavanje Velikim vijećem u ovom predmetu (pravilo 9., stav 2.). Jean-Paul Costa, Nicolas Bratza, Françoise Tulkens i Nina Vajić ostali su u Vijeću do isteka njihovog mandata, u skladu sa članom 23., stav 3. Konvencije i pravilom 24., stav 4. Temeljem pravila 24., stav 3., Anatolya Kovlera, koji je bio spriječen da zasjeda u Vijeću, zamijenio je Mark Villiger.

11. Nakon inicijalno produženog relevantnog roka za odlučivanje o zahtjevu za pravično zadovoljenje temeljem člana 41. i mogućnosti postizanja prijateljskog rješenja u kontekstu postupka pilot presude prema pravilu 61., stav 7., predsjednik Velikog vijeća odobrio je drugi zahtjev tužene države za produženje roka i obavijestio strane u postupku da će, ukoliko se do 24. juna 2013. ne dostavi odgovarajući prijedlog za prijateljsko rješenje, Sud presuditi o zahtjevu za naknadu materijalne štete.

12. Štaviše, nakon što je tužena država podnijela zahtjev za produženje roka na još godinu dana za uspostavljanje *ad hoc* domaćeg sistema naknada (v. stav 7. ove presude), Sud je, 9. aprila 2013., obavijestio strane u postupku da nije spreman odobriti taj zahtjev. Po mišljenju Suda, ovo je pitanje kojim bi se trebao pozabaviti Komitet ministara, djelujući temeljem člana 46., stav 2. Konvencije.

Nadalje, nakon što je tužena država podnijela zahtjev za preispitivanje te odluke, Sud je, 14. maja 2013., s obzirom na neizvjesnost zakonodavnog procesa u smislu uspostavljanja *ad hoc* domaćeg sistema naknada i relativno mali napredak koji je po tom pitanju do tada učinjen, odlučio da ne odobri zahtjev, naglašavajući da tu odluku ni u kom slučaju ne treba tumačiti na način da ista prejudicira buduću odluku Komiteta ministara u izvršavanju njegovih nadzornih funkcija prema članu 46. Konvencije.

13. Dana 24. juna 2013. podnositelji predstavke i tužena država dostavili su svoja izjašnjenja u vezi s neriješenim zahtjevom za pravičnim zadovoljenjem, koji je podnjet temeljem člana 41. Konvencije. Obje strane su izrazile spremnost za postizanje prijateljskog rješenja, ali nisu, međutim, iznijele nikakve konkretne prijedloge u tom smislu. Slijedom toga, Sud je

odlučio da će presuditi o neriješenim pitanjima prema članu 41. Konvencije i o tome obavijestio strane.

ČINJENICE

14. Prvi podnositelj predstavke, g. Mustafa Kurić, rođen je 1935. godine i živi u Kopru (Slovenija). On je apatrid. Druga podnositeljica predstavke, gđa Ana Mezga, je hrvatska državljanka. Rođena je 1965. i živi u Portorožu (Slovenija). Treći podnositelj predstavke, g. Tripun Ristanović, rođen je 1988. i trenutno živi u Sloveniji. On je državljanin Bosne i Hercegovine. Četvrti podnositelj predstavke, g. Ali Berisha, rođen je 1969. na Kosovu. Prema najnovijim dostupnim podacima, on je državljanin Srbije. Trenutno živi u Njemačkoj. Peti podnositelj predstavke, g. Ilfan Sadik Ademi, rođen je 1952. i živi u Njemačkoj, a ima makedonsko državljanstvo. Šesti podnositelj predstavke, g. Zoran Minić, rođen je 1972. Prema navodima Vlade, on je državljanin Srbije. Tačno mjesto njegovog boravka nije poznato.

I. DEŠAVANJA NAKON DONOŠENJA GLAVNE PRESUDE

15. Prema izmijenjenom Zakonu o pravnom statusu, rok u okviru kojeg su “izbrisani” trebali podnijeti zahtjeve za dozvole stalnog boravka, istekao je 24. jula 2013. Taj zakon je donesen nakon odluke Ustavnog suda od 3. aprila 2003. kako bi se uredile neusklađenosti između Zakona o pravnom statusu i Ustava, a na snagu je stupio 24. jula 2010.

16. Temeljem definicije sadržane u zakonu, izmijenjeni Zakon o pravnom statusu omogućio je “izbrisanim” osobama koje “stvarno borave” u Sloveniji sticanje dozvola stalnog boravka sa *ex nunc* i *ex tunc učinkom* – tj. od 26. februara 1992. Regulirao je, također, status djece “izbrisanih” i dozvolio izdavanje retroaktivnih odluka o onim “izbrisanim” osobama kojima je slovenačko državljanstvo dodijeljeno prije nego su stekli dozvole stalnog boravka (v. stavove 71. i 76. - 79. glavne presude).

17. Postupak po zahtjevu (br. U-I-85/11) za ocjenu ustavnosti izmijenjenog Zakona o pravnom statusu, koji su 26. aprila 2011. podnijeli Udruženje Civilna inicijativa “izbrisanih”, zajedno sa drugim fizičkim licima, još uvijek je u toku pred Ustavnim sudom (v. stav 81. glavne presude).

18. Dana 10. januara 2013. Ustavni sud je donio odluku u vezi sa odgovornošću tužene države prema članu 26. Ustava u predmetu koji proizilazi iz sistemskog problema dugog trajanja postupka (v. *Lukenda protiv Slovenije*, br. 23032/02, stavovi 89. - 98., ECHR 2005-X). Presudio je da se član 26. ne može usko tumačiti i da isti, također, za sobom povlači

odgovornost države za nezakonito ponašanje koje se ne može pripisati određenoj osobi ili određenom organu vlasti koji je pod nadležnošću države, već samoj državi. To se, također, odnosilo na garancije sudskog postupka bez nepotrebnog odlaganja, za koje su odgovorni ne samo sudovi, već sva tri ogranka vlasti – zakonodavni, izvršni i sudski. Odluka Ustavnog suda je bitna za provedbu glavne presude u ovom predmetu.

19. U maju 2013. Vlada je “općoj javnosti” predstavila inicijalni Prijedlog zakona kojim bi se uveo domaći *ad hoc* sistem naknada za “izbrisane”.

20. Dana 25. jula 2013. Vlada je prijedlog zakona o naknadi štete za osobe koje su izbrisane iz Registra stalnih prebivalaca (*Prijedlog zakona o naknadi štete osobama koje su izbrisane iz Registra stalnih prebivalaca – v. stav 7. ove presude*) dostavila Parlamentu. Prijedlog zakona, zajedno sa amandmanima, usvojen je 21. novembra 2013. Zakon je objavljen u Službenom glasniku br. 99/2013, 3. decembra 2013. Na snagu je stupio 18. decembra 2013., a primjenjivat će se od 18. juna 2014.

21. Zakonom je propisano da će korisnici domaćeg sistema naknada šteta biti ona “izbrisana” lica koja su stekla dozvolu stalnog boravka, po bilo kojem pravnom osnovu, ili lica kojima je dodijeljeno slovenačko državljanstvo. Korisnici su, također, “izbrisana” lica koja su svoje zahtjeve u tom smislu podnijela prema ranijem zakonu – prije donošenja izmijenjenog Zakona o pravnom statusu, pod uvjetom: da njihovi zahtjevi nisu odbijeni iz razloga što predstavljaju opasnost po javni red, sigurnost ili odbranu Republike Slovenije, međunarodne odnose ili zato što se protiv njih vodi kazneni postupak, kako je propisano u relevantnim propisima, ili po bilo kojem osnovu iz člana 3. Zakona o pravnom statusu; da postupak u pogledu obrade istih nije prekinut zbog izostanka njihove saradnje; i da su zaista bili “stvarni prebivatelji” u Sloveniji. Posljednji uvjet je tumačen u svjetlu člana 1. (č) izmijenjenog Zakona o pravnom statusu (v. stavove 77. - 79. i 211. glavne presude).

Kod definiranja kruga korisnika, Vlada je uzela u obzir odluku Velikog vijeća kojom je dio predstavke koji se odnosi na g. Dabetića i gospođu Ristanović proglasio neprihvatljivom zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova (v. stav 4. ove presude), napominjući da ovo dvoje podnositelja predstavke nisu, ni na koji način, izrazili želju da žive u Sloveniji, odnosno, nisu poduzeli odgovarajuće pravne korake kako bi regulirali svoj boravišni status, čime su pokazali da nisu dovoljno zainteresirani za ovo pitanje (usporedi sa stavom 292. glavne presude). Svi zahtjevi za odštetu prema novom zakonu moraju se dostaviti najkasnije u roku od tri godine od stupanja na snagu zakona ili nakon zaprimanja odluke o stalnom boravku ili slovenačkom državljanstvu. U svakom slučaju, period “brisanja” se ne može protezati izvan datuma stupanja na snagu Zakona.

22. Iznos naknade će se izračunati na osnovu paušalnog iznosa od 50 eura za svaki navršeni mjesec “brisanja”, i obuhvata i materijalnu i

nematerijalnu štetu. Za “izbrisana” lica čiji zahtjevi nisu odobreni, period “brisanja” prestaje sa datumom konačne negativne odluke. Ukoliko se donese više negativnih odluka, period brisanja prestaje sa datumom posljednje odluke kojom se ispunjava i uvjet “stvarnog boravka” u Sloveniji (v. stav 21. ove presude). Takve “izbrisane” osobe svoje zahtjeve mogu podnijeti u roku od tri godine od datuma konačne negativne odluke.

23. Osim toga, ako “izbrisani” smatraju da imaju pravo na dodatno obeštećenje, moći će podnijeti zahtjev prema općim pravilima Zakona o obligacijama (*Obligacijski zakonik*, Službeni glasnik, br. 83/2001). Zakon ukida zastaru za zahtjeve za obeštećenje koji su podnijeti temeljem Zakona o obligacijama, kako to danas tumače slovenački sudovi (v. stav 83. glavne presude), i uvodi novi rok od tri godine za podnošenje zahtjeva za obeštećenje po ovom osnovu. “Izbrisane” osobe čiji su zahtjevi odbijeni mogu podnijeti svoje zahtjeve u roku od tri godine od datuma konačne negativne odluke. U obrazloženju se navodi da je ograničavanje iznosa obeštećenja opravdano trenutnom finansijskom situacijom Slovenije i pitanjima koja se tiču dobrostanja države.

24. Obeštećenje ove vrste se može tražiti kroz upravni postupak, u odnosu na paušal, ili kroz sudski postupak, u slučaju dodatnih odštetnih zahtjeva, za čiji je ukupni iznos navedeno da ne može biti veći od trostrukog paušala od 50 eura za svaki mjesec “brisanja”.

25. Štaviše, “izbrisane” osobe čiji su odštetni zahtjevi odbijeni, odnosno čiji su postupci po tim zahtjevima odloženi, mogu podnijeti nove odštetne zahtjeve.

26. Korisnici koji imaju pravo na više od 1,000 eura odštete bit će odmah isplaćeni u početnom iznosu od 1,000 eura, dok će im se ostatak iznosa isplatiti u ratama.

27. Oni će imati pravo i na druge vrste pravičnog zadovoljenja, u smislu olakšavanja njihove reintegracije u slovenačko društvo. To podrazumijeva da će im Vlada platiti troškove obaveznog zdravstvenog osiguranja i doprinose, osigurati im i povlašteni tretman u programima socijalnog osiguranja; osigurati im pristup drugim oblicima javne pomoći i državnih subvencija; beneficije i povlašteni tretman u stambenim pitanjima (neprofitni najam); pristup obrazovnom sistemu; i, u konačnici, povlašteni tretman u programima za strance koji nisu državljani država članica Evropske unije u smislu njihove integracije u kulturni, ekonomski i socijalni život Slovenije.

28. U obrazloženju se navodi da je, do jula 2013., kada je okončana priprema prijedloga zakona, 10,046 od 25,671 “izbrisanih” osoba, uključujući i 5,360 djece (v. stavove 33. i 69. glavne presude), riješilo svoj boravišni status (2,807 je steklo dozvole stalnog boravka, a 7,239 je dobilo slovenačko državljanstvo). Neki su umrli, a neutvrđen broj “izbrisanih” je napustio Sloveniju.

29. Prema informaciji koja je objavljena na internet stranici Ministarstva unutrašnjih poslova 25. jula 2013., zaprimljeno je 849 zahtjeva za *ex nunc* dozvole stalnog boravka, koje su podnijete temeljem izmijenjenog Zakona o pravnom statusu (174 zahtjeva je odbijeno, a izdato je 138 dozvola boravka; do današnjeg datuma u postupku obrade je 537 zahtjeva).

Osim toga, zaprimljeno je 627 zahtjeva za *ex tunc* dozvole stalnog boravka, od čega je 417 odobreno, 76 odbijeno ili je postupak prekinut, a 134 zahtjeva su još uvijek u procesu obrade.

PRAVO

I. ČLAN 41. KONVENCIJE

30. Član 41. Konvencije propisuje:

“Kada Sud utvrdi kršenje Konvencije ili protokola uz nju, a unutarnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Materijalna šteta

1. Izjašnjenja podnositelja predstavke

(a) Opće napomene

31. Dana 26. septembra 2012., nakon donošenja glavne presude, podnositelji predstavke su izmijenili svoje odštetne zahtjeve u odnosu na materijalnu štetu. Dana 24. juna 2013. su potvrdili da ostaju kod izmijenjenih odštetnih zahtjeva.

Podnositelji predstavke su tražili obeštećenje u odnosu na materijalnu štetu po različitim osnovama za čitav period od “brisanja” 26. februara 1992. pa do datuma kada su stekli dozvole stalnog boravka: gubitak ranijih prihoda u odnosu na socijalnu pomoć i stambene subvencije, naknade za supružnike i dječiji doplatk, te gubitak budućih prihoda u odnosu na mirovinska prava (naveli su predmet *Iatridis protiv Grčke* (pravično zadovoljenje) [GC], br. 31107/96, stav 37., ECHR 2000-XI, i *Willis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 36042/97, stavovi 65. - 70., ECHR 2002-IV).

32. Podnositelji predstavke su istakli da precizan obračun iznosa naknade (*restitutio in integrum*) za materijalne gubitke koje su trpjeli možda neće moći utvrditi zbog “inherentno neizvjesnog karaktera” štete koja je nastala uslijed povrede (citiran predmet *Young, James i Webster protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (raniji član 50.), 18. oktobar 1982., stav 11., serija A br. 55) i protoka vremena od momenta “brisanja”. S obzirom na veliki

broj stvari koje se ne mogu tačno procijeniti, a koje su obuhvaćene procjenom prošlih i budućih gubitaka, podnositelji predstavke su prepustili Sudu da, po svojoj diskreciji, utvrdi ovo pitanje i odluči o tome šta je pravedno (citiran predmet *The Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)* (raniji član 50.), 6. novembar 1980., stav 15., serija A br. 38). Konkretno, u predmetu *Smith i Grady protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (pravično zadovoljenje), br. 33985/96 i 33986/96, stavovi 18. - 21., ECHR 2000-IX) Sud je istakao kako nema razloga sumnjati da bi podnositelji predstavke, da nisu bili otpušteni protivno njihovim pravima iz Konvencije, oni nastavili efikasno obavljati svoje dužnosti te im je dosudio pravično zadovoljenje u odnosu na materijalnu štetu za gubitke koje su trpjeli u prošlosti i za buduće prihode, uzimajući u obzir njihove karijere.

(b) Gubitak ranijih prihoda

(i) Socijalna pomoć

33. Što se tiče socijalne pomoći, podnositelji predstavke su istakli da su oni nesporno bili spriječeni da rade u Sloveniji, odnosno da ostvaruju sredstva za život iz razloga koji su izvan njihovog domašaja i kontrole i da nisu imali pristup određenim socijalnim naknadama koje su propisane relevantnim propisima.

34. Svaki pojedinačni podnositelj predstavke je tražio iznos koji je odgovarao njihovim ukupnim pravima u odnosu na mjesečne socijalne naknade. U svrhu izračuna ukupnog iznosa, kao polaznu osnovu su uzeli standardni mjesečni iznos od 260 eura, koje su mogli dobiti da nisu bili "izbrisani", koji je pomnožen sa brojem mjeseci koliko su bili "izbrisani", a potom uvećan za zatezne kamate. Ovaj iznos odgovara iznosu socijalnih naknada koje su utvrđene Zakonom o finansijskoj socijalnoj pomoći (*Zakon o socialno varstvenih prejemkih*, Službeni glasnik, br. 61/2010), koji se tumači zajedno sa članom 152. (1) Zakona o fiskalnoj ravnoteži (*Zakon za uravnoteženje javnih financ*, Službeni glasnik, br. 40/2012).

35. U odgovoru na navode Vlade, podnositelji predstavke su naveli da smatraju da stav Vlade, prema kojem bi standardni mjesečni iznos bio samo 230.61 eura, koji je primjenjivan do decembra 2011. i prilagođen potrošačkim cijenama do 30. juna 2013. prihvatljiv (v. stav 55. ove presude).

36. Osim toga, zakon je propisao socijalnu pomoć za djecu i supružnike za porodice sa nedovoljnim prihodima, koji je tada iznosio 208 eura za prvo dijete i 182 eura za svako naredno dijete, dok je dodatna odrasla osoba imala pravo na 130 eura.

37. Što se tiče osporavanog prava g. Berishe, koji je tražio naknadu za cijeli period "brisanja" (v. stavove 56. i 71. ove presude), podnositelji predstavke su istakli da je Vlada propustila naznačiti iznose koje je on navodno dobio u Njemačkoj nakon 1998. U nedostatku uvjerljivih dokaza

da je on zaista dobio nekakvu gotovinu u Njemačkoj, odnosno dokaza koliko novaca je dobio, on bi imao pravo najmanje na razliku između ta dva iznosa iz tog perioda, kao i na ukupni iznos prije toga. Gospodin Berisha bi, također, imao pravo na socijalnu pomoć za svoju suprugu i petoro djece.

38. Što se tiče osporavanog zahtjeva gospodina Ademija po ovom osnovu, podnositelji predstavke su istakli da izjava njegove kćerke, koju je dala u toku upravnog postupka i u kojoj je navela da je on tokom čitavog trajanja boravka u Njemačkoj primao socijalnu pomoć (v. stavove 56. i 75. - 76. ove presude) ne predstavlja dostatnu osnovu da mu se uskrate ova prava.

(ii) *Subvencije za najamnine i troškove stanovanja*

39. Što se tiče subvencija za najamnine i troškove stanovanja, podnositelji predstavke su tražili 25% od iznosa socijalne pomoći na koju bi imali pravo prema Zakonu o socijalnoj pomoći (*Zakon o socialnem varstvu*, Službeni glasnik, br. 3/2007).

40. Podnositelji predstavke su osporavali tvrdnju Vlade da ne ispunjavaju zakonske uvjete prema kojima samo oni stanari koji su ostvarili “posebno zaštićeno stambeno zbrinjavanje” ili “stanarsko pravo” (*stanovanjska pravica –v. Berger-Krall i drugi protiv Slovenije* (dec.), br. 14717/04, stav 4., 28. maj 2013.) imaju pravo na subvencije za najamnine i troškove stanovanja, a i tada, samo ako su podnijeli zahtjev za subvencije za najamnine i troškove stanovanja i ako su, nakon stupanja na snagu Zakona o stambenim poslovima iz 2003., imali slovenačko državljanstvo (v. stav 57. ove presude). Podnositelji predstavke su tvrdili da “posebno zaštićeno stambeno zbrinjavanje” nije bio uvjet prema Zakonu o socijalnoj sigurnosti iz 1992. (*Zakon o socialnem varstvu*, Službeni glasnik, br. 54/1992) za dodjelu subvencija za najamnine i troškove stanovanja. Premda je Zakon o stambenim pitanjima iz 2003. (*Stanovanjski zakon*, Službeni glasnik, br. 69/2003) uveo slovenačko državljanstvo kao uvjet, podnositelji predstavke su tvrdili da bi, da nisu bili “izbrisani”, oni do tog datuma stekli slovenačko državljanstvo.

(iii) *Dječiji doplatak*

41. Što se tiče dječijeg doplatka, gdje je to moguće, podnositelji predstavke su naveli da bi oni imali pravo na isto prema Zakonu o izvršenju prava iz javnih sredstava (*Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev*, Službeni glasnik, br. 62/2012). Mjesečni dječiji doplatak za porodice bez prihoda trenutno iznosi 114.30 eura za prvo dijete, 125.73 eura za drugo i 137.18 eura za svako naredno dijete. Dječiji doplatak, koji se razlikuje od socijalne pomoći za djecu (v. stav 36. ove presude), dodjeljuje se i porodicama koje primaju socijalnu pomoć i porodicama sa niskim primanjima.

42. U odgovoru na izjavu Vlade da bi potraživanje g. Berishe u odnosu na njegovo petoro djece bilo opravdano samo za period kada je sa svojom

porodicom boravio u Sloveniji (v. stavove 59. i 71. - 74. ove presude), podnositelji predstavke su tvrdili da je on imao pravo na naknade za cijeli taj period, s obzirom na starosnu dob njegove djece.

43. Što se tiče odštetnih zahtjeva gospođe Mezga u odnosu na njeno dvoje starije djece koja žive u Hrvatskoj, u odgovoru na vladine argumente da njezina djeca nemaju pravo na doplatak budući da ona žive u udomiteljskoj porodici u Hrvatskoj (v. stav 60. ove presude), podnositelji predstavke su tvrdili da ona ima pravo na naknadu za dječiji doplatak u odnosu na svoju kćerku, Ines, i sina, Enesa, jer da podnositeljica predstavke nije bila “izbrisana” njezina djeca bi ostala živjeti s njom u Sloveniji i imala bi pravo na dječiji doplatak.

(c) Gubitak budućih prihoda

Mirovinska prava

44. Što se tiče budućih prihoda, podnositelji predstavke su tvrdili da nisu bili u stanju plaćati doprinose za mirovinsko osiguranje i da shodno domaćem zakonu, nemaju pravo na mirovinu. Prema tome, bilo je moguće utvrditi njihov minimalni gubitak budućih prihoda na temelju minimalne mirovine na koju bi imali pravo.

45. Prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju (*Zakon o pokojninskom in invalidskom zavarovanju*, Službeni glasnik, br. 106/99, izmijenjeni tekst), osnovna minimalna mirovina trenutno iznosi 551.16 eura za osobe koje su radile najmanje petnaest godina. Podnositelji predstavke bi imali pravo na dio tog iznosa u budućnosti, koji trenutno odgovara iznosu od 192.90 eura za muškarce i 209.44 eura za žene. Kod izračuna ukupnih iznosa odštete prema ovom odjeljku, podnositelji predstavke su se rukovodili trenutnim životnim vijekom (73.83 godina za muškarce i 81.36 godina za žene).

46. Argument Vlade da sve osobe sa dozvolom stalnog boravka koje su nastanjene u Sloveniji, uključujući i strance, a koje nisu stekle pravo na mirovinu, imaju pravo na pomoć ili minimalnu mirovinsku pomoć (v. stavove 63. - 64. ove presude) podnositelji predstavke su tumačili kao obećanje da će dobiti minimalnu mirovinsku pomoć kada ispune uvjet starosne dobi (63 godine starosti za žene i 65 godina starosti za muškarce), ukoliko ne ostvare pravo na mirovinu ili ako ne budu imali drugih prihoda ili sredstava u iznosu od 460 eura.

(d) Pojedinačni podnositelji predstavke

(i) Gospodin Mustafa Kurić

47. Podnositelj predstavke, g. Kurić, nije imao nikakav pravni status od 26. februara 1992. do 2. novembra 2010. (osamnaest godina, osam mjeseci i sedam dana).

Prema tome, proveo je 224 mjeseca bez uređenog statusa.

Podnositelj predstavke je tražio 58,240 eura po osnovu socijalne pomoći i 14,560 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, tražio je 9,259.20 eura po osnovu mirovinskih prava. Budući da je starosna dob podnositelja predstavke (77) već veća od prosječnog životnog vijeka za muškarce, primijenjen je prosječni starosni vijek za žene.

Ukupni iznos odštete na ime materijalne štete koji je podnositelj predstavke potraživao iznosio je 82,059.20 eura.

(ii) Gospođa Ana Mezga

48. Podnositeljica predstavke, gđa Mezga, izgubila je svoj pravni status 26. februara 1992., a dozvolu privremenog boravka je dobila kao porodični član slovenačkog državljanina 13. septembra 2007., a dozvolu stalnog boravka 1. marta 2011. (devetnaest godina i dva dana kasnije). Prema tome, bila je 186 mjeseci bez uređenog statusa i čekala je 228 mjeseci prije nego je dobila dozvolu stalnog boravka, jer sa dozvolom privremenog boravka nije imala pravo na bilo koji vid socijalne pomoći.

Podnositeljica predstavke je tražila 59,280 eura po osnovu socijalne pomoći i 14,820 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, tražila je 13,373.10 eura po osnovu dječijeg doplatka za kćerku, Ines, i 27,157.68 eura za sina, Enesa, njezinu stariju djecu koja žive u Hrvatskoj.

Konačno, podnositeljica predstavke je tražila 85,451.52 eura po osnovu mirovinskih prava.

Ukupni iznos odštete u odnosu na materijalnu štetu koji je podnositeljica predstavke potraživala iznosio je 200,082.30 eura.

(iii) Gospodin Tripun Ristanović

49. Podnositelj predstavke, gospodin Ristanović, bio je bez pravnog statusa od 26. februara 1992. do 10. marta 2011. (četnaest godina, pet mjeseci i dvadeset i pet dana kao maloljetnik, sve do 20. augusta 2006., i četiri godine, šest mjeseci i dvadeset dana kao odrasla osoba). Prema tome, proveo je ukupni period od 228 mjeseci bez uređenog statusa.

Podnositelj predstavke je tražio 36,192 eura po osnovu socijalne pomoći kao dijete i 14,040 eura kao odrasla osoba, te 3,510 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, podnositelj predstavke, kome je u vrijeme podnošenja izjašnjenja bilo dvadeset i četiri godine, tražio je 6,386.58 eura u odnosu na mjesečne doprinose za mirovinsko osiguranje koje je mogao plaćati.

Ukupni iznos odštete u odnosu na materijalnu štetu koji je podnositelj predstavke potraživao iznosio je 60,128.58 eura.

(iv) Gospodin Ali Berisha

50. Podnositelj predstavke, gospodin Berisha, bio je bez pravnog statusa od 26. februara 1992. do 19. oktobra 2010. (osamnaest godina, sedam mjeseci i dvadeset dana). Prema tome, proveo je ukupni period od 223 mjeseca bez uređenog statusa.

Podnositelj predstavke je tražio 57,980 eura po osnovu socijalne pomoći i 22,100 eura za socijalnu pomoć za svoju suprugu te 14,495 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, tražio je naknadu za dječiji doplatak za svoje petoro djece, kako slijedi: 17,602.20 eura za Dema, 16,973.55 eura za Egzona, 15,775.70 eura za Egzonu, 10,974.40 eura za Haxhija i 6,996.18 za Valona.

Na koncu, podnositelj predstavke je tražio 71,758.80 eura po osnovu mirovinskih prava.

Ukupni iznos odštete u odnosu na materijalnu štetu koji je podnositelj predstavke potraživao iznosio je 234,655.83 eura.

(v) Gospodin Ilfan Sadik Ademi

51. Podnositelj predstavke, gospodin Ademi, bio je bez pravnog statusa od 26. februara 1992. do 20. aprila 2011. (devetnaest godina, jedan mjesec i dvadeset i jedan dan). Prema tome, proveo je ukupni period od 229 mjeseci bez uređenog statusa.

Podnositelj predstavke je tražio 59,540 eura za socijalnu pomoć i 14,885 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, podnositelj predstavke je tražio i 32,407.20 eura po osnovu mirovinskih prava.

Ukupni iznos odštete u odnosu na materijalnu štetu koji je podnositelj predstavke potraživao iznosio je 106,832.20 eura.

(vi) Gospodin Zoran Minić

52. Podnositelj predstavke, gospodin Minić, bio je bez pravnog statusa od 26. februara 1992. do 4. maja 2011. (devetnaest godina, dva mjeseca i pet dana). Prema tome, proveo je ukupni period od 230 mjeseci bez uređenog statusa.

Podnositelj predstavke je tražio 59,800 eura za socijalnu pomoć i 14,950 eura za subvencije za najamnine i troškove stanovanja.

Osim toga, podnositelj predstavke je tražio i 78,703.20 po osnovu mirovinskih prava.

Ukupni iznos odštete u odnosu na materijalnu štetu koji je podnositelj predstavke potraživao iznosio je 153,453.20 eura.

2. Izjašnjenje tužene Vlade

(a) Opće napomene

53. U svojim izjašnjenjima od 24. juna 2013. Vlada je istakla da se položaji pojedinačnih podnositelja predstavke u velikoj mjeri razlikuju i da bi određeni podnositelji predstavke potencijalno imali pravno na naknadu po osnovu različitih socijalnih primanja i/ili dječijeg doplatka. Ipak, teško je dokazati uzročnu vezu između navodne štete i utvrđene povrede. Mnogo je okolnosti koje su nejasne i neizvjesne.

54. Osim toga, primjenjivo zakonodavstvo se nastavilo mijenjati i uvoditi nova ograničenja. Nadalje, životni uvjeti podnositelja predstavke su se mijenjali i nije bilo jasno da li će oni zadovoljiti sve kriterije koji su postavljeni određenim zakonom. Konačno, kod procjene iznosa na koje bi potencijalni podnositelji predstavke potencijalno imali pravo i kreiranja prijedloga (v. “Pojedinačni podnositelji predstavke”, stavovi 65. - 78. ove presude), posebnu pažnju je trebalo obratiti na trenutnu ekonomsku situaciju u Sloveniji.

(b) Gubitak ranijih prihoda

(i) Socijalna pomoć

55. Vlada je navela da su podnositelji predstavke tražili iznos koji odgovara njihovom navodnom ukupnom pravu na mjesečnu socijalnu pomoć za razdoblje kada su bili “izbrisani”, uzimajući kao osnovu standardni mjesečni iznos od 260 eura (v. stav 34. ove presude). Međutim, prije stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o finansijskoj socijalnoj pomoći 2012., osnovni iznos je bio fiksiran na 230.61 eura. Po mišljenju Vlade, standardni mjesečni iznos minimalne socijalne pomoći na koju su podnositelji predstavke potencijalno mogli imati pravo može biti samo 230.61 eura, što je iznos koji je vrijedio sve do 31. decembra 2011. i koji je korigiran za vrijednosti inflacije. Ipak, nije bilo pravih ponuda na toj osnovi budući da je iznos koji je Vlada predložila podnositeljima predstavke bio značajno niži, bez ikakvih naznaka o tome kako se došlo do tih iznosa (v. stavove 66., 68., 70., 74., 76. i 78. ove presude).

56. Nadalje, Vlada je navela da neki podnositelji predstavke ne bi imali pravo na te iznose za čitavo razdoblje “brisanja” zbog njihovih ličnih okolnosti. Osim toga, kod utvrđivanja iznosa na koje bi podnositelji predstavke potencijalno mogli imati pravo treba uzeti u obzir i druge relevantne činjenice i primjenjivo zakonodavstvo. Ministarstvo za rad, porodična i socijalna pitanja i jednake prilike (“u daljem tekstu: Ministarstvo”) pripremilo je izračun socijalne pomoći na koju bi podnositelji predstavke potencijalno mogli imati pravo ukoliko ispune sve uvjete, uzevši za osnovicu mjesečne iznose za jednu osobu, korigirane za vrijednosti inflacije.

(ii) Subvencije za najamnine i troškove stanovanja

57. Što se tiče subvencija za najamnine i troškove stanovanja, Vlada je tvrdila da su zahtjevi podnositelja predstavke po ovom osnovu neosnovani. Prema Zakonu o socijalnoj sigurnosti iz 1992. samo oni stanari – bilo da su slovenački državljani ili ne – koji su stekli “posebno zaštićeno stambeno zbrinjavanje” prije 19. oktobra 1991. imaju pravo na ovu vrstu subvencije, pod uvjetom da su podnijeli zahtjev za istu do 25. februara 1992. Čak i da je takav zahtjev odobren, podnositelji predstavke bi imali pravo na subvencije za najamnine i troškove stanovanja samo do 14. oktobra 2003., kada je na snagu stupio Zakon o stambenim pitanjima iz 2003., koji je kao uvjet za ove subvencije uveo državljanstvo.

Prema podacima dobivenim od nadležnih stambenih fondova, od svih podnositelja predstavke, samo gospodin Kurić je imao “posebno zaštićeno stanarsko pravo”, premda nije dostavio zahtjev za subvencije za najamnine i troškove stanovanja do 1992.

U svakom slučaju, uzročna veza između povrede prava podnositelja predstavke iz Konvencije i navodne štete koju su oni uslijed toga pretrpjeli nije utvrđena.

(iii) Dječiji doplatak

58. Što se tiče dječijeg doplatka, Vlada je istakla da je podnositelj predstavke, g. Berisha, podnio zahtjev za dječiji doplatak za svoje petoro djece, a podnositeljica predstavke, gđa Mezga, za svoje dvoje starije djece koja žive u Hrvatskoj. Dječiji doplatak je u početku bio uređen Zakonom o porodičnim prihodima (*Zakon o društvenim primanjima*, Službeni glasnik, br. 65/93), a kasnije Zakonom o roditeljskoj zaštiti i porodičnim primanjima (*Zakon o starševskom varstvu in društvenim primanjima*, Službeni glasnik, br. 97/2001). Prema članu 67. potonjeg zakona, pravo na dječiji doplatak se dodjeljuje jednom od roditelja pod određenim uvjetima.

59. Vlada je priznala da je zahtjev gospodina Berishe djelomično opravdan, u dijelu koji se odnosi na razdoblje u kojem je on sa porodicom boravio u Sloveniji (v. stavove 71. - 73. ove presude).

60. Što se tiče podnositeljice predstavke, gospođe Mezga, Vlada je tvrdila da ona ne bi mogla imati pravo na dječiji doplatak ni prije ni poslije stupanja na snagu Zakona o roditeljskoj zaštiti i porodičnim primanjima 1. januara 2002., po osnovu djece koja su udomljena u udomiteljskim porodicama jer su njezina djeca udomljena u Hrvatskoj, a ne u Sloveniji. Ona nikada nije tražila dječiji doplatak za njih u Sloveniji, a hrvatska udomiteljska porodica prima dječiji doplatak u Hrvatskoj u odnosu na njezinog sina, Enesa.

(c) Gubitak budućih primanja*Mirovinska prava*

61. Kad je riječ o gubitku budućih prihoda, Vlada je navela da su podnositelji predstavke tražili najnižu mirovinu na koju bi imali pravo da nisu bili izbrisani iz Registra stalnih prebivalaca. Međutim, po mišljenju Vlade njihovi zahtjevi po osnovu socijalne pomoći isključuju sve druge zahtjeve za gubitak budućih prihoda po osnovu mirovinskih prava. Uzročna veza između povrede prava podnositelja predstavke iz Konvencije i navodne štete koju su pretrpjeli po ovom osnovu nije utvrđena.

62. Prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju, plaćanje doprinosa za mirovinsko osiguranje obavezno je za sve osobe koje obavljaju poslove kao zaposlena, odnosno samozaposlena lica ili lica koja ne drugi način rade. Osoba ima pravo na mirovinu samo ako je plaćala doprinose najmanje 15 godina i kada dostigne propisanu starosnu dob, koja je tokom proteklih nekoliko godina eksponencijalno rasla.

63. Nezaposlena lica nisu bila obavezna plaćati doprinose za mirovinsko osiguranje te stoga nemaju pravo na mirovinsko osiguranje već na socijalno osiguranje. Dok takva lica ne ispune uvjet starosne dobi (63 za žene i 65 za muškarce), socijalno osiguranje se isplaćuje u vidu socijalne pomoći. Nakon što dostigne propisanu starosnu dob, svaka osoba koja nije imala pravo na mirovinu ili čija je mirovina bila suviše niska, sticala je pravo na finansijsku pomoć ili minimalnu mirovinsku podršku. Stranci koji imaju dozvole stalnog boravka i koji žive u Sloveniji također mogu ostvariti pravo na minimalnu mirovinsku podršku. Mjesečni dohodovni prag kojim se stiče pravo na minimalnu mirovinsku pomoć fiksiran je na 460 eura.

64. U zaključku, s jedne strane, osobe koje nisu imale primanja ili sredstva koja su iznosila 460 eura ili više i koje su ispunile sve druge propisane uvjete mogle su steći pravo na minimalnu mirovinu, dok s druge strane, podnositelji predstavke nisu imali pravno na mirovinu, što je protivno onome što su prethodno tvrdili.

(d) Pojedinačni podnositelji predstavke*(i) Gospodin Mustafa Kurić*

65. Što se tiče socijalne pomoći, Vlada je ukazala da je gospodin Kurić bio zaposlen do početka 2000., što su potvrdili i podaci Zavoda zdravstvenog osiguranja. Međutim, u periodu od 1992. do 2000. nije plaćao doprinose za obavezno socijalno osiguranje. Razina njegovih prihoda ukazuje da on ne bi imao pravo na socijalnu pomoć do 1. jula 1999. ali da bi potencijalno imao pravo na takvu pomoć nakon tog datuma pa do dana sticanja dozvole stalnog boravka; on bi potencijalno imao pravo na iznos od 29,479.09 eura.

66. Vlada je spremna platiti podnositelju predstavke iznos od 8,843.73 eura po ovom osnovu.

(ii) Gospođa Ana Mezga

67. Što se tiče socijalne pomoći, Vlada je navela da je podnositeljica predstavke, gospođa Mezga, ostala bez posla 30. novembra 1992. i da bi potencijalno mogla imati pravo na socijalnu pomoć nakon što je prestala primati naknadu za nezaposlene. Osim toga, partner podnositeljice predstavke i njezino dvoje mlađe djece koji žive u Sloveniji primaju socijalnu pomoć još od 1999. Za to razdoblje ona bi imala pravo na socijalnu pomoć kao član njihove porodice. Prema izračunima Ministarstva i s obzirom na različite socijalne režime, podnositeljica predstavke, gospođa Mezga, bi potencijalno imala pravo na iznos od 35,359.94 eura.

68. Vlada je spremna platiti podnositeljici predstavke iznos od 10,607.98 eura po ovom osnovu.

(iii) Gospodin Tripun Ristanović

69. U pogledu socijalne pomoći, Vlada je istakla da bi podnositelj predstavke, gospodin Ristanović, koji je duži niz godina živio u Srbiji prije nego se vratio u Sloveniju (v. stavove 132. - 133. glavne presude), u svjetlu relevantnih kriterija, potencijalno imao pravo na iznos od 17,404.25 eura.

70. Vlada je spremna platiti podnositelju predstavke iznos od 5,112.08 eura po ovom osnovu.

(iv) Gospodin Ali Berisha

71. Što se tiče socijalne pomoći, Vlada je tvrdila da je podnositelj predstavke, gospodin Berisha, primao sličnu pomoć od njemačkih vlasti. Na zahtjev slovenačkih vlasti, nadležne njemačke vlasti su potvrdile da je podnositelj predstavke primao socijalnu pomoć od 1998., osim u razdoblju od 2001. do 2005. i tokom 2006., te da je, pored toga, primao gotovinske naknade iz različitih izvora od 1991. za mirovinsko osiguranje, ali nisu specificirali ni iznose niti razdoblja. Na osnovu podataka dostupnih u Ministarstvu, podnositelj predstavke bi imao pravo na iznos od 3,790.43 eura, kao i 2,653.30 eura u odnosu na svoju suprugu, za period dok su živjeli u Azilantskom centru u Sloveniji (v. stav 147. glavne presude).

72. Kad je riječ o dječijem doplatku, podnositelj predstavke bi imao pravo na 8,625.33 eura u odnosu na svoje petoro djece.

73. Podnositelj predstavke bi, prema tome, potencijalno imao pravo na ukupni iznos od 15,069.06 eura po osnovu socijalne pomoći i dječijeg doplatka.

74. Vlada je spremna platiti podnositelju predstavke iznos od 4,520.72 eura po ovom osnovu.

(v) Gospodin Ilfan Sadik Ademi

75. Glede socijalne pomoći, a u svjetlu činjenice da je kćerka podnositelja predstavke, gospodina Ademija, izjavila u upravnom postupku da je on primao socijalnu pomoć od njemačkih vlasti, Vlada je tvrdila da on ne bi imao pravo na bilo koji vid socijalne pomoći. Slovenačke vlasti su uputile upit nadležnom njemačkom centru za socijalni rad, koji nije odgovorio na njihov upit. Ipak, prema podacima dobivenim od njemačkog tijela nadležnog za mirovinsko osiguranje, podnositelj predstavke je radio u Njemačkoj tokom 2003. i 2004., a u toku 2005. je primao naknadu za nezaposlene.

76. Vlada nije bila spremna podnositelju predstavke platiti ništa po ovom osnovu.

(vi) Gospodin Zoran Minić

77. Kad je riječ o socijalnoj pomoći, prema podacima koji su bili dostupni Vladi, podnositelj predstavke, gospodin Minić, je radio u Podujevu (Srbija, sada Kosovo) od 26. februara 1992. do 6. aprila 1999. (v. stav 176. glavne presude). Prema tome, on ne bi imao pravo na socijalnu pomoć za to razdoblje. Za preostali period, on bi potencijalno imao pravo na iznos od 31,463.38 eura.

78. Vlada je bila spremna platiti podnositelju predstavke iznos od 9,439.02 eura po ovom osnovu.

3. Odluka Suda**(a) Opća načela**

79. Veliko vijeće ponavlja da presuda kojom je Sud utvrdio povredu nameće pravnu obavezu tuženoj državi da prekine kršenje i da ispravi posljedice istog na način da, u mjeri u kojoj je to moguće, situaciju vrati kakva je bila prije kršenja.

80. Države ugovornice, koje su strane u ovom postupku, su, u načelu, slobodne izabrati sredstva kojim će osigurati izvršenje presude kojom je Sud utvrdio povredu. Ova sloboda u pogledu načina izvršenja presude odražava slobodu izbora koju države ugovornice imaju u pogledu primarne obaveze prema Konvenciji da osiguraju zajamčena prava i slobode (član 1). Ako priroda povrede dozvoljava *restitutio in integrum*, na tuženoj državi je da osigura da se to i desi, a Sud nema ni ovlasti ni praktične mogućnosti da takvo nešto uradi. Ako, s druge strane, domaće zakonodavstvo ne dozvoljava – ili samo djelomično dozvoljava – obeštećenje, član 41. ovlašćuje Sud da dosudi oštećenoj strani takvo zadovoljenje, ako smatra da je primjereno (vidi, između ostalog, predmet *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke* (raniji član 50.), 31. oktobar 1995., stav 34., serija A br. 330-B; *Iatridis* (pravično zadovoljenje), prethodno citiran, stavovi 32. - 33.;

i *Guiso-Gallisay protiv Italije* (pravično zadovoljenje) [GC], br. 58858/00, stav 90., 22. decembar 2009.).

81. Što se tiče odštetnog zahtjeva podnositelja predstavke u odnosu na materijalnu štetu, sudska praksa Suda nalaže da mora postojati jasna uzročna veza između odštetnog zahtjeva podnositelja predstavke i povrede Konvencije. U određenim slučajevima, to može obuhvatati i naknadu za gubitak zarade (vidi, između ostalog, *Barberà, Messegué i Jabardo protiv Španije* (raniji član 50.), 13. juni 1994., stavovi 16. - 20., serija A br. 285-C, i *Çakıcı protiv Turske* [GC], br. 23657/94, stav 127., ECHR 1999-IV).

82. Precizan obračun iznosa naknade za potpuno obeštećenje (*restitutio in integrum*) za materijalne gubitke koje su podnositelji predstavke trpjeli se možda neće moći utvrditi zbog "inherentno neizvjesnog karaktera" štete koja je nastala uslijed povrede (v. *mutatis mutandis*, *Young, James i Webster* (raniji član 50.), prethodno citiran, stav 11.). Naknada se ipak može utvrditi bez obzira na veliki broj stvari koje se ne mogu tačno procijeniti, a koje se uzimaju u obzir kod procjene budućih gubitaka, iako, što je duži protok vremena, to je veza između povrede i štete neizvjesnija. U takvim slučajevima valja odlučiti o razini pravičnog zadovoljenja za prošle i buduće gubitke koje treba dodijeliti svakom pojedinačnom podnositelju predstavke, o čemu odlučuje Sud po svojoj diskreciji, uzimajući u obzir ono što je pravedno (v. *mutatis mutandis*, *The Sunday Times (br. 1)* (raniji član 50.), prethodno citiran, stav 15.; *Smith i Grady* (pravično zadovoljenje), prethodno citiran, stavovi 18. - 19., ECHR 2000-IX; *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 29392/95, stavovi 119. - 120., ECHR 2001-V; i *Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije* [GC], br. 38433/09, stavovi 218. - 222., ECHR 2012).

(b) Primjena ovih načela na ovaj predmet

83. Veliko vijeće je u glavnoj presudi utvrdilo da su podnositelji predstavke, koji su više godina zakonito prebivali u Sloveniji prije nego je Slovenija objavila nezavisnost, kao bivši državljani SFRJ, uživali širok spektar socijalnih i političkih prava. Uslijed njihovog "brisanja" iz Registra stalnih prebivalaca 26. februara 1992., čime su lišeni pravnog statusa, iskusili su brojne negativne posljedice kao što su poništavanje ličnih dokumenata, gubitak prilika za zapošljavanje, gubitak zdravstvenog osiguranja, nemogućnost obnove ličnih dokumenata ili vozačkih dozvola te poteškoće kod osiguravanja mirovinskih prava.

84. Veliko vijeće je, također, istaklo da su podnositelji predstavke, koji nisu imali nikakve slovenačke lične dokumente, uslijed "brisanja" ostavljeni u pravnom vakuumu, a time i u situaciji ranjivosti, pravne i opće nesigurnosti jedan duži period, koji je kod svih njih trajao gotovo dvadeset godina. Sud je istakao ozbiljnost posljedica "brisanja" koje su podnositelji predstavke trpjeli (v. stavove 267., 302. - 303., 356. i 412. glavne presude).

85. Ustavni sud je u svojoj vodećoj odluci od 3. aprila 2003. utvrdio da status stalnog prebivatelja predstavlja važan povezni aspekt kada je riječ o ostvarivanju određenih prava i pravnih beneficija, kao što su prava na vojnu mirovinu, socijalnu pomoć i obnovu vozačke dozvole, što “izbrisani” nisu mogli ostvariti zbog pravno neuređenog statusa (v. stavove 59. i 215. glavne presude).

86. Po mišljenju Velikog vijeća, jasno je da je gubitak pravnog statusa, koji je u ovom slučaju nastao uslijed “brisanja”, za sobom povukao ogromne materijalne posljedice za sve podnositelje predstavke, uključujući i gubitak šireg spektra socijalnih i političkih prava i pravnih beneficija poput ličnih dokumenata, vozačkih dozvola, zdravstvenog osiguranja i obrazovanja, te gubitak poslovnih i drugih prilika sve dok nisu ostvarili dozvole stalnog boravka (v. stavove 59., 215., 302. i 356. glavne presude).

87. Veliko vijeće primjećuje, s tim u vezi, da i podnositelji predstavke i Vlada ističu naročite poteškoće u ovom predmetu kod izračuna preciznih procjena materijalne štete koju su podnositelji predstavke pretrpjeli uslijed “brisanja”, zbog svojstveno neizvjesne prirode posljedica i protoka vremena od momenta nastanka istih (vidi, *mutatis mutandis*, *Lustig-Prean i Beckett protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (pravično zadovoljenje), br. 31417/96 i 32377/96, stav 22., 25. juli 2000., i *Lallement protiv Francuske* (pravično zadovoljenje), br. 46044/99, stavovi 16. - 17., 12. juni 2003.). Strane su bile saglasne po ovom pitanju (v. stavove 31. - 32. i 53. - 54. ove presude).

88. Veliko vijeće se mora složiti sa pretpostavkom stranaka da nije moguće napraviti precizni izračun iznosa koji su neophodni za potpuno obeštećenje (*restitutio in integrum*) u pogledu materijalnih gubitaka koje su podnositelji predstavke pretrpjeli zbog inherentno neizvjesne prirode štete koja proizilazi iz povrede (v. *Young, James i Webster* (raniji član 50.), prethodno citiran, stav 11.).

89. S obzirom da su podnositelji predstavke 26. februara 1992. izbrisani iz Registra stalnih prebivalaca bez prethodne obavijesti i da su o “brisanju” saznali sasvim slučajno (v. stavove 29. i 343. glavne presude), Veliko vijeće smatra da postoji višeslojna uzročna veza između nezakonite mjere i materijalne štete koju su podnositelji predstavke pretrpjeli, i da su se njezini efekti vremenom širili i rezultirali dodatnim nuspojavama. Štaviše, posljedice “brisanja” su postale naročito značajne zbog dugog perioda tokom kojeg je pravni status podnositelja predstavke bio neuređen. Dakle, pretrpljena šteta u tom smislu ne može, sama po sebi, biti precizno procijenjena.

90. Prema tome, pitanje o kojem treba odlučiti Veliko vijeće tiče se prava podnositelja predstavke na pravično zadovoljenje— i, po potrebi, iznosa – materijalne štete po sljedećim osnovama: socijalna pomoć i subvencije za najamnine i troškove stanovanja, dječiji doplatak i mirovina, o čemu Sud odlučuje po svojoj diskreciji, vodeći računa o tome šta je pravedno (vidi, *mutatis mutandis*, *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,

prethodno citiran, stavovi 121. - 122., i *Lordos i drugi protiv Turske* (pravično zadovoljenje), br. 15973/90, stavovi 64. - 70., 10. januar 2012.).

(c) Gubitak ranijih prihoda

(i) Socijalna pomoć

91. Veliko vijeće primjećuje da Vlada, u načelu, nije osporavala zahtjeve podnositelja predstavke u odnosu na socijalnu pomoć. Međutim, osporavala je prava nekih podnositelja predstavke za razdoblja tokom kojih su radili ili primali naknade za nezaposlene ili živjeli u inostranstvu i primali socijalnu pomoć ili radili drugdje. Vlada je, međutim, osporavala visinu zahtjeva po ovom osnovu (v. stavove 56. i 65. - 78. ove presude).

92. Veliko vijeće napominje da je upravo "brisanje" imena podnositelja predstavke dovelo do povreda u odnosu na koje treba procijeniti štetu. Vijeće smatra da nije moguće nagađati kakav bi položaj podnositelja predstavke bio ili mogao biti da nije došlo do "brisanja". Konkretno, nije moguće utvrditi jesu li neki podnositelji predstavke mogli nastaviti živjeti i raditi u Sloveniji da nisu bili "izbrisani" i, u odsustvu dovoljno dokaza koji dokazuju suprotno, Veliko vijeće će pretpostaviti da bi podnositelji predstavke nastavili živjeti u Sloveniji da su zadržali svoj pravni status u toj državi. Niti je, na temelju materijala koji je dostavljen Sudu, moguće procijeniti da li bi iznosi koji su plaćeni podnositeljima predstavke po osnovu zaposlenja ili beneficija izvan države premašili ili bili jednaki onima koje su izgubili u Sloveniji zbog "brisanja". Dakako, iz dokumenta koji su bili dostupni Sudu se ne čini da su se podnositelji predstavke nepravedno obogatili iz drugih izvora prihoda koje su možda ostvarivali da bi tuženu državu trebalo osloboditi obaveze da obešteti materijalnu štetu koju su podnositelji predstavke trpjeli zato što su bili lišeni socijalne pomoći.

93. U ovim okolnostima, Veliko vijeće smatra da bi svi podnositelji predstavke trebali dobiti obeštećenje za gubitak socijalne pomoći koji je nastao uslijed "brisanja" njihovih imena.

94. U zaključku, odlučujući na temelju osnovice oko koje su se strane složile, Veliko vijeće će dosuditi naknadu svakom podnositelju predstavke po ovom osnovu, kako je naznačeno u nastavku (vidi "Pojedinačni podnositelji predstavke", stavovi 110. - 115. ove presude).

(ii) Subvencije za najamnine i troškove stanovanja

95. Veliko vijeće konstatuje da, prema izjašnjenjima Vlade, podnositelji predstavke nemaju pravo na subvencije za najamnine i troškove stanovanja, jer je od svih podnositelja predstavke samo gospodin Kurić imao "posebno zaštićeno stanarsko pravo" na svoj stan prije oktobra 1991., ali je čak i on propustio podnijeti zahtjev temeljem relevantnog zakona. U svakom slučaju, Vlada je navela da je od 14. oktobra 2003. ostvarivanje subvencije za najamnine i troškove stanovanja uvjetovano slovenačkim državljanstvom,

što je uvjet koji ni jedan od podnositelja predstavke nije ispunio (v. stav 57. ove presude). Podnositelji predstavke su osporavali zahtjev “posebno zaštićenog stanarskog prava” prema Zakonu o socijalnoj sigurnosti iz 1992. ali nisu u tom smislu dostavili nikakva dodatna pojašnjenja. Što se tiče uvjeta državljanstva, koji je uveden Zakonom o stambenim pitanjima iz 2003., podnositelji predstavke su istakli da bi oni, da nisu “izbrisani”, do tog datuma već bili stekli slovenačko državljanstvo (v. stav 40. ove presude).

96. Veliko vijeće ne može špekulirati o tome da li bi podnositelji predstavke stekli slovenačko državljanstvo da nisu bili “izbrisani” iz Registra stalnih prebivalaca. Smatra da su strane saglasne da podnositelji predstavke ne bi imali pravo na subvencije za najamnine i troškove stanovanja prema Zakonu o stambenim pitanjima iz 2003. Nadalje, podnositelji predstavke nisu dokazali da su ispunili uvjete propisane ranijim zakonom.

97. Shodno tome, Veliko vijeće ne dosuđuje nikakvu naknadu po ovom osnovu.

(iii) Dječiji doplatak

98. Kad je riječ o dječijem doplatku koji su tražili podnositelji predstavke, gospođa Mezga i gospodin Berisha, u odnosu na svoju djecu, Veliko vijeće primjećuje da je Vlada tvrdila da gospođa Mezga nije imala pravo na isti jer je njezino dvoje starije djece udomljeno u Hrvatskoj, dok je zahtjev gospodina Berishe osporavala u pogledu određenog razdoblja (v. stavove 59. - 60. ove presude). Podnositelji predstavke su tvrdili da naknadu po ovom osnovu treba dosuditi ovim dvoma podnositeljima predstavke (v. stavove 41. - 43. ove presude).

99. Veliko vijeće primjećuje da porodice koje primaju socijalnu pomoć imaju pravo tražiti dječiji doplatak prema relevantnom slovenačkom zakonodavstvu (v. stav 58. ove presude). Vijeće se poziva na svoj nalaz da bi podnositelji predstavke trebali dobiti obeštećenje za socijalnu pomoć koja im je uskraćena zbog gubitka pravnog statusa *per se*, bez obzira na specifične lične okolnosti na temelju kojih oni možda više nemaju pravo na ta primanja prema zakonu koji je trenutno na snazi (v. stavove 92. - 94. ove presude). To naročito vrijedi ako su djeca morala ostati u inostranstvu ili biti odvojena od roditelja zbog “brisanja”. Veliko vijeće navodi, s tim u vezi, da izmijenjeni Zakon o pravnom statusu također uređuje status djece “izbrisanih” (v. stavove 16. i 28. ove presude, kao i stav 77. glavne presude).

100. Stoga, po mišljenju Velikog vijeća, podnositeljica predstavke, gospođa Mezga, ima pravo na obeštećenje u odnosu na svoje dvoje starije djece, a gospodin Berisha u odnosu na svoje petoro djece, u iznosima koji su naznačeni u nastavku (v. stavove 111. i 113. ove presude).

(d) Gubitak budućih prihoda*Mirovinska prava*

101. Što se tiče gubitka budućih prihoda po osnovu mirovinskih prava, podnositelji predstavke su istakli da su oni tražili naknadu za doprinose koje nisu bili u stanju plaćati za mirovinsko osiguranje, zbog čega su izgubili pravo na mirovinu u skladu sa domaćim zakonom. Međutim, tvrdili su da je moguće utvrditi minimalni gubitak budućih prihoda pozivajući se na minimalnu mirovinu na koju bi imali pravo (v. stavove 44. - 45. ove presude).

102. Vlada je navela da su zahtjevi podnositelja predstavke po osnovu socijalne pomoći isključili sve zahtjeve za gubitak budućih prihoda i istakla da nezaposlene osobe nemaju pravo na mirovinsko osiguranje već na socijalnu pomoć. Međutim, nakon što dostignu propisanu starosnu dob (63 za žene i 65 za muškarce), takve osobe – uključujući i strance koji borave u Sloveniji sa dozvolom stalnog boravka – imaju pravo na minimalnu mirovinsku pomoć, pod uvjetom da njihov prihod ne prelazi minimalni iznos, koji je fiksiran na 460 eura (v. stavove 61. - 64. ove presude).

103. Veliko vijeće prihvata argument Vlade da zahtjev za naknadu socijalne pomoći isključuje sve druge zahtjeve za gubitak budućih prihoda po osnovu mirovinskih prava.

104. Prema tome, Veliko vijeće odbacuje ove zahtjeve.

105. Međutim, naglašava izjavu Vlade da stranci sa dozvolama stalnog boravka koji žive u Sloveniji mogu ostvariti pravno na minimalnu mirovinsku pomoć kada dostignu propisanu starosnu dob i da će se to, u načelu, primjenjivati i na podnositelje predstavke ako ispune zakonske uvjete (v. stavove 63. - 64. ove presude).

(e) Pojedinačni podnositelji predstavke

106. Veliko vijeće ponavlja da je odlučilo dosuditi naknadu svakom podnositelju predstavke po osnovu socijalne pomoći (v. stav 94. ove presude).

107. Podnositelji predstavke su tražili naknadu materijalne štete koju su trpjeli od 26. februara 1992., kada su “izbrisani” iz Registra stalnih prebivalaca, pa do sticanja dozvola stalnog boravka (v. stav 34. ove presude).

108. Veliko vijeće napominje, međutim, da je Konvencija u Sloveniji stupila na snagu 28. juna 1994. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi i vodeći računa o gore navedenim okolnostima, Sud smatra da je razumno dosuditi sljedeće iznose, na temelju različitog vremenskog razdoblja koje je svaki podnositelj predstavke proveo kao “izbrisana” osoba, od 28. juna 1994. pa do datuma kada su konačno ponovo stekli svoj status, pomnožene sa mjesečnim paušalnim iznosom od 150 eura (vidi, *mutatis mutandis*, *Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano*, prethodno citiran, stavovi 220. i 222.).

109. Veliko vijeće će, također, dosuditi iznose naznačene u nastavku (v. stavove 111. i 113. ove presude) podnositeljima predstavke, gospođi Mezga i gospodinu Berishi, u odnosu na njihovu djecu, na temelju različite dužine razdoblja od datuma stupanja na snagu Konvencije u Sloveniji – ili, prema potrebi, od rođenja djeteta – do datuma kada su djeca dostigla punoljetstvo ili kada je pravni status podnositelja predstavke uređen, pomnožene sa mjesečnim paušalnim iznosom od 80 eura. Međutim, ne smatra da je prikladno da se supruzi gospodina Berishe dosudi pravično zadovoljenje, budući da je ona sama mogla, u svoje ime, podnijeti predstavku Sudu.

(i) Gospodin Mustafa Kurić

110. Podnositelj predstavke, gospodin Kurić, bio je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 2. novembra 2010. (šesnaest godina, četiri mjeseca i devet dana), odnosno, punih 196 mjeseci.

Prema tome, Veliko vijeće mu dosuđuje iznos od 29,400 eura.

(ii) Gospođa Ana Mezga

111. Podnositeljica predstavke, gospođa Mezga, bila je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 1. marta 2011. (šesnaest godina, osam mjeseci i sedam dana), odnosno, punih 200 mjeseci. Prema tome, Veliko vijeće joj dosuđuje iznos od 30,000 eura po osnovu socijalne pomoći.

Naknada za njezinu kćerku, Ines, dosudit će se za period od 28. juna 1994. do 22. novembra 2001., kada je navršila osamnaest godina (sedam godina, četiri mjeseca i dvadeset i sedam dana; punih osamnaest mjeseci); što iznosi 7,040 eura.

Naknada za njezinog sina, Enesa, dosudit će se za period od 28. juna 1994. do 26. aprila 2010., kada je navršio osamnaest godina (petnaest godina, deset mjeseci i dva dana; punih 190 mjeseci); što iznosi 15,200 eura.

Prema tome, Veliko vijeće podnositeljici predstavke dosuđuje ukupni iznos od 52,240 eura na ime materijalne štete.

(iii) Gospodin Tripun Ristanović

112. Podnositelj predstavke, gospodin Ristanović, bio je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 10. marta 2011. (šesnaest godina, osam mjeseci i petnaest dana), odnosno, punih 200 mjeseci.

Shodno tome, Veliko vijeće mu dosuđuje iznos od 30,000 eura.

(iv) Gospodin Ali Berisha

113. Podnositelj predstavke, gospodin Berisha, bio je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 19. oktobra 2010. (šesnaest godina, tri mjeseca i dvadeset i pet dana), odnosno, punih 195 mjeseci. Prema tome, Veliko vijeće mu dosuđuje iznos od 29,250 eura na ime socijalne pomoći.

Naknada za njegovog sina, Dema, odnosi se na period od 29. decembra 1997. do 19. oktobra 2010., kada je podnositelj predstavke stekao dozvolu boravka (dvanaest godina, devet mjeseci i dvadeset i tri dana; punih 153 mjeseca); što iznosi 12,240 eura.

Naknada za njegovog sina, Egzona, odnosi se na period od 13. jula 1999. do 19. oktobra 2010. (jedanaest godina, tri mjeseca i deset dana; punih 135 mjeseci); što iznosi 10,800 eura.

Naknada za njegovu kćerku, Egzonu, odnosi se na period od 29. marta 2001. do 19. oktobra 2010. (devet godina, šest mjeseci i dvadeset i tri dana; punih 114 mjeseci); što iznosi 9,120 eura.

Naknada za njegovog sina, Haxhija, odnosi se na period od 9. februara 2003. do 19. oktobra 2010. (sedam godina, osam mjeseci i jedanaest dana; punih 92 mjeseca); što iznosi 7,360 eura.

Naknada za njegovog sina, Valona, odnosi se na period od 28. jula 2006. do 19. oktobra 2010. (četiri godine, dva mjeseca i dvadeset i tri dana; punih 50 mjeseci); što iznosi 4,000 eura.

Prema tome, Veliko vijeće podnositelju predstavke dosuđuje ukupni iznos od 72,770 eura na ime materijalne štete.

(v) Gospodin Ilfan Sadik Ademi

114. Podnositelj predstavke, gospodin Ademi, bio je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 20. aprila 2011. (šesnaest godina, devet mjeseci i dvadeset i šest dana), odnosno, punih 201 mjesec.

Shodno tome, Veliko vijeće mu dosuđuje iznos od 30,150 eura.

(vi) Gospodin Zoran Minić

115. Podnositelj predstavke, gospodin Minić, bio je bez pravnog statusa od 28. juna 1994. do 4. maja 2011. (šesnaest godina, deset mjeseci i deset dana), odnosno, punih 202 mjeseca.

Shodno tome, Veliko vijeće mu dosuđuje iznos od 30,300 eura.

B. Troškovi i izdaci

1. Izjašnjenja podnositelja predstavke

(a) Domaći upravni postupak

116. Podnositelji predstavke su tražili naknadu troškova nastalih u domaćem upravnom postupku u vezi sa dozvolama stalnog boravka i državljanstvom. Ovaj iznos bi se trebao sastojati od stvarnih troškova, koji su poznati Vladi, ili u nedostatku toga, paušalnom iznosu od 200 eura po podnositelju predstavke. Ni sami podnositelji predstavke više nemaju dokaz o uplati troškova.

(b) Postupak pred Sudom

117. Konačno, podnositelji predstavke su tražili punu naknadu u iznosu od 11,190.00 eura, plus porez na dodanu vrijednost (PDV) i dodatne poreze (14,081.49 eura), na ime troškova i izdataka nastalih u postupku pred Velikim vijećem nakon donošenja glavne presude. Napomenuli su da su, zbog iznimnih okolnosti predmeta i izuzetno slabog imovnog stanja podnositelja predstavke, njihovi zastupnici pristali da im pružaju pravne usluge bez avansnog plaćanja i da svoje usluge namire direktno pred Sudom od tužene države (pozvali su se na predmet *M.S.S. protiv Belgije i Grčke* [GC], br. 30696/09, stavovi 412. - 414., ECHR 2011).

*2. Izjašnjenja tužene Vlade***(a) Domaći upravni postupak**

118. Vlada je prihvatila da su podnositelji predstavke morali platiti troškove upravnog postupka prema Zakonu o pravnom statusu i izmijenjenom Zakonu o statusu i da imaju pravo na naknadu na ime tih troškova ukoliko su ih oni sami platili. Osporavali su paušalni iznos od 200 eura po podnositelju predstavke.

Međutim, podnositelji predstavke nisu imali pravo na naknadu troškova nastalih u upravnom postupku u vezi sa državljanstvom. Nije bilo nikakve uzročne veze između troškova nastalih u procesu traženja državljanstva i utvrđene povrede Konvencije.

119. Na osnovu materijala koje je Vlada imala na raspolaganju, četvero podnositelja predstavke su imali pravo na naknadu troškova nastalih u domaćem upravnom postupku u vezi s ostvarivanjem dozvole stalnog boravka.

120. Konkretno, podnositeljica predstavke, gospođa Mezga, imala je pravo na iznos od 29.47 eura, gospodin Ristanović na iznos od 79.87 eura, gospodin Ademi na iznos od 86.77 eura i gospodin Minić na iznos od 143.31 eura.

(b) Postupak pred Sudom

121. Vlada je osporavala dodatne iznose koje su podnositelji predstavke potraživali na ime troškova i izdataka u postupku pred Sudom. Zakon o advokatskim tarifama (*Zakon o odvetniški tarifi*, Službeni glasnik, br. 67/08), koji se primjenjuje na postupke pred Sudom u Sloveniji, propisuje da zastupnik ima pravo na iznos između 500 i 1,500 eura.

122. Dio zahtjeva koji se odnosi na PDV je također bio upitan. Račun zastupnika podnositelja predstavke od 31. jula 2012., kada je Republika Slovenija platila naknadu za nematerijalnu štetu, ukazuje da nema obaveze plaćanja PDV-a već samo 4% poreza za Advokatski mirovinski fond (Klasifikacija proizvoda po djelatnosti - CPA). Prema tome, zastupnici podnositelja predstavke nemaju pravo na naknadu troškova na ime PDV-a.

3. Odluka Suda

(a) Domaći upravni postupak

123. Što se tiče zahtjeva podnositelja predstavke za naknadu troškova upravnog postupka, Veliko vijeće navodi da su se podnositelji predstavke oslonili na informacije koje je Vlada imala na raspolaganju u vezi sa stvarno nastalim troškovima. Alternativno, tražili su paušalni iznos od 200 eura po podnositelju predstavke.

124. Veliko vijeće napominje da je u svojim najnovijim izjašnjenjima tužena Vlada dostavila precizne brojke stvarno nastalih troškova četvero podnositelja predstavke u postupku ostvarivanja dozvola stalnog boravka. Slijedom toga, Vijeće, po ovom osnovu, dosuđuje 29.47 eura gospođi Mezga, 79.87 eura gospodinu Ristanoviću, 86.77 eura gospodinu Ademiju i 143.31 eura gospodinu Miniću. Štaviše, Veliko vijeće odbacuje zahtjeve za naknadu troškova u postupku ostvarivanja državljanstva jer taj postupak nije pokrenut da bi spriječila ili ispravile utvrđene povrede Konvencije.

125. U zaključku, Veliko vijeće dosuđuje 339.42 eura za troškove nastale u upravnom postupku gospođi Mezga, gospodinu Ristanoviću, gospodinu Ademiju i gospodinu Miniću.

(b) Postupak pred Sudom

126. Veliko vijeće napominje da je podnositeljima predstavke glavnom presudom dosuđeno ukupno 30,000 eura na ime troškova i izdataka nastalih u postupku pred Sudom (v. tačku 11. dispozitiva presude i stav 427. glavne presude).

127. Što se tiče pitanja PDV-a koje je Vlada postavila, Veliko vijeće ponavlja da, ukoliko je neophodno, Sud dosuđuje naknade na ime troškova i izdataka da bi se podnositeljima predstavke nadoknadili iznosi koje su morali platiti u nastojanju da spriječe povredu, da je utvrde pred Sudom i (po potrebi) da dobiju pravično zadovoljenje – nakon presude u njihovu korist – ili od nadležnih domaćih vlasti ili, gdje je moguće, od Suda (v. *Neumeister protiv Austrije* (raniji član 50.), 7. maj 1974., stav 43., serija A br. 17; *König protiv Njemačke* (raniji član 50.), 10. mart 1980., stav 20., serija A br. 36; i *Scordino protiv Italije* (br. 1) [GC], br. 36813/97, stav 284., ECHR 2006-V). Takvi troškovi i izdaci su često podložni oporezivanju. Na primjer većina Visokih ugovornih strana ubire porez na dodanu vrijednost (PDV) na određenu robu i usluge. Kad je riječ o uslugama advokata, prevodilaca i drugih stručnjaka, iako oni sami plaćaju porez državi, taj se trošak fakturira podnositeljima predstavke i na koncu ga oni plaćaju. Podnositelje predstavke treba zaštititi od ovih dodatnih troškova. I samo zbog toga, u dispozitivu svojih presuda Sud nalaže da se svi porezi koji bi mogli biti zaračunati podnositelju predstavke dodaju iznosima koji su im dosuđeni na ime troškova i izdataka (v. *Association Les Témoins de Jéhovah protiv Francuske* (pravično zadovoljenje), br. 8916/05, stav 37., 5.

juli 2012.) stav 128. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj predstavke ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo ako se dokaže da su ti troškovi i izdaci stvarno nastali i da su bili neophodni i da su razumni u pogledu količine (v. na primjer, *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine* [GC], br. 2312/08 i 34179/08, stav 94., ECHR 2013 (izvaci)).

129. U ovom predmetu, uzevši u obzir dokumente koje je imalo na raspolaganju i gore spomenute kriterije, Veliko vijeće smatra razumnim da se svim podnositeljima predstavke zajedno dosudi iznos od 5,000 eura po ovom osnovu za postupke nakon donošenja glavne presude.

C. Zatezna kamata

130. Sud smatra da je primjereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke, uvećanoj za tri procentna poena.

II. ČLAN 46.KONVENCIJE

131. Član 46.Konvencije propisuje, u svom relevantnom dijelu:

“1. Visoke strane ugovornice preuzimaju obavezu da se povinuju konačnoj presudi Suda u svakom predmetu u kome su strane.

2. Konačna odluka Suda se dostavlja Komitetu ministara, koji nadgleda njeno izvršenje.

...”

A. Opća načela

132. Veliko vijeće ponavlja da član 46. Konvencije, tumačen u svjetlu člana 1., nameće tuženoj državi pravnu obavezu da provede, pod nadzorom Komiteta ministara, odgovarajuće opće i/ili pojedinačne mjere kako bi osigurala pravo podnositelja predstavke za koje je Sud utvrdio da je povrijeđeno. Takve mjere se, također, moraju poduzeti i u odnosu na druge osobe koje su u položaju podnositelja predstavke, naročito rješavanjem problema koji su doveli do takve odluke Suda (v. *Scozzari i Giunta protiv Italije* [GC], br. 39221/98 i 41963/98, stav 249., ECHR 2000-VIII; *Lukenda*, prethodno citiran, stav 94.; i *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 30562/04 i 30566/04, stav 134., ECHR 2008). Ovu obavezu stalno naglašava i Komitet ministara pri vršenju nadzora nad izvršenjem presuda Suda (v. na primjer, Privremena rezolucija DH(97)336 u predmetima koji se tiču dužine postupaka u Italiji; DH(99)434 u predmetima koji se tiču djelovanja sigurnosnih snaga u Turskoj; ResDH(2001)65 u predmetu *Scozzari i Giunta protiv Italije*; i

ResDH(2007)75 u predmetima koji se tiču dužine produženog pritvora u Poljskoj).

133. Da bi omogućio djelotvornu provedbu svoje presude u tom smislu, Sud može donijeti pilot presudu, koja mu omogućava da u presudi jasno identificira postojanje strukturalnih problema uslijed kojih nastaje povreda i da naznači konkretne mjere ili radnje koje tužena država mora poduzeti kako bi iste otklonila (v. *Broniowski protiv Poljske* [GC], 31443/96, stavovi 189. - 194. i dispozitiv, ECHR 2004-V, i *Hutten-Czapska protiv Poljske* [GC] br. 35014/97, stavovi 231. - 239., ECHR 2006-VIII). Ovakav pristup se, međutim, primjenjuje uz puno uvažavanje odgovarajućih funkcija institucija Konvencije: na Komitetu ministara je da ocijeni provedbu pojedinačnih i općih mjera iz člana 46., stav 2. Konvencije (v. *mutatis mutandis*, *Broniowski* (prijateljsko rješenje), prethodno citiran, stav 42., i *Hutten-Czapska* (prijateljsko rješenje), prethodno citiran, stav 42.).

134. Drugi važan cilj pilot presude je da omogući najbrže moguće zadovoljenje na domaćoj razini velikom broju lica koja trpe zbog općih problema koji su utvrđeni u pilot presudi, čime se primjenjuje načelo supsidijarnosti na kojem počiva sistem Konvencije (v. *Burdov protiv Rusije* (br. 2), br. 33509/04, stavovi 127. i 142., ECHR 2009, i *Greens i M.T. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 60041/08 i 60054/08, stav 108., ECHR 2010 (izvaci)). Pilot presudom se, dakle, može odlučiti da se postupci u svim predmetima koji proizilaze iz istog problema odgode dok tužena država ne provede relevantne mjere.

135. Nadalje, ne može se isključiti mogućnost da, prije nego tužena država donese bilo kakve – ili bilo koje adekvatne – opće mjere u postupku izvršenja pilot presude o meritumu (član 46. Konvencije), Sud može donijeti presudu kojom se “pilot” predstavka briše sa liste na osnovu prijateljskog rješenja (član 37., stav 1. (b) i član 39.) ili dosuđivanja pravičnog zadovoljenja podnositelju predstavke (član 41.) (v. *Broniowski* (prijateljsko rješenje), prethodno citiran, stav 36., i *Hutten-Czapska* (prijateljsko rješenje), prethodno citiran, stav 34.).

136. Ako, međutim, tužena država odgađa provedbu općih mjera izvan razumnog roka (v. *Broniowski* (meritum), prethodno citiran, stav 198.), ostavlja problem neriješenim i nastavlja kršiti Konvenciju, Sud neće imati izbora nego nastaviti ispitivanje svih sličnih predstavki koje su mu podnesene i donijeti presudu po istim kako bi pokrenuo postupak izvršenja pred Komitetom ministara i osigurao poštivanje Konvencije na domaćoj razini (v. *mutatis mutandis*, *E.G.i drugi protiv Poljske* (dec.), br. 50425/99, stav 28., ECHR 2008 (izvaci)).

B. Ocjena Suda

137. Veliko vijeće napominje da je u glavnoj presudi u ovom predmetu odlučio primijeniti pilot presudu temeljem člana 46. Konvencije i pravila

61. Poslovnika Suda, te naložio tuženoj državi, kao opću mjeru, da uspostavi domaći *ad hoc* sistem naknada u roku od jedne godine od datuma presude – odnosno, najkasnije do 26. juna 2013. – kako bi osigurala odgovarajuće zadovoljenje “izbrisanima” na nacionalnoj razini (v. stav 7. ove presude i tačku 9. dispozitiva i stav 415. glavne presude).

138. Konstatira da je tužena Vlada propustila uspostaviti domaći *ad hoc* sistem naknada do 26. juna 2013., kada je istekao rok od jedne godine od donošenja glavne presude. Međutim, tužena Vlada nije sporila da su opće mjere na razini države zahtijevane kako bi se osigurala adekvatna provedba presude u predmetu *Kurić i drugi*, koja prevazilazi interese pojedinačnih podnositelja predstavke i koja je neophodna radi interesa drugih, potencijalno oštećenih “izbrisanih” osoba (v. stav 6. ove presude i stavove 29., 408., 409. i 412. glavne presude).

139. U tom kontekstu, Veliko vijeće uvažava činjenicu da je 25. jula 2013. Vlada uputila prijedlog Zakona o uspostavljanju *ad hoc* sistema naknada u parlamentarnu proceduru. Zakon je usvojen 21. novembra 2013., uz neke izmijene i dopune. Taj zakon je objavljen u Službenom glasniku 3. decembra 2013., a na snagu je stupio 18. decembra 2013. Počet će se primjenjivati od 18. juna 2014. (v. stav 20. ove presude).

140. Ovim zakonom će se uvesti naknada po osnovu paušalnog iznosa za svaki mjesec “brisanja” i mogućnost potraživanja dodatnih naknada prema općim pravilima Zakona o obligacijama (v. stavove 20. - 27. ove presude). U iznimnim okolnostima ovog predmeta, osnovno rješenje da se “izbrisanima” dosudi paušalni iznosa na ime nematerijalne i materijalne štete – što je pristup koji je primijenilo Veliko vijeće u odnosu na materijalnu štetu u ovoj presudi (v. stavove 106. - 109. ove presude) i u odnosu na nematerijalnu štetu u glavnoj presudi (v. stav 425. glavne presude) – čini se prikladnim.

141. Veliko vijeće napominje, s tim u vezi, da je, prema načelu supsidijarnosti i polju slobodne procjene koji ide uz njega, tuženoj državi ostavljena diskrecija da odluči o iznosima naknade koje će dodijeliti oštećenim stranama na nacionalnoj razini u kontekstu općih mjera iz člana 46. Konvencije, pod uvjetom da su iste u skladu sa presudom Suda kojom su te mjere naložene (v. *mutatis mutandis*, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)* [GC], br. 32772/02, stav 88., ECHR 2009).

142. Na temelju člana 46. Konvencije, Komitet ministara će ocjenjivati opće mjere koje je usvojila Republika Slovenija i njihovo izvršenje u okviru svoje funkcije nadzora nad izvršenjem glavne presude Suda. Sud je dosljedno isticao, pozivajući se na član 46., da nije nadležan provjeravati je li ugovorna strana ispunila svoje obaveze koje su joj nametnute nekom od presuda Suda, osim kada se primjenjuje član 46., stav 4. Konvencije, što je uvedeno stupanjem na snagu Protokola br. 14 (v. *Hutten-Czapska* (prijateljsko rješenje), prethodno citiran, stav 43.; *Akdivar i drugi*

protiv Turske (raniji član 50.), 1. april 1998., stav 44., *Izveštaji o presudama i odlukama 1998-II; Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)*, prethodno citiran, stavovi 83. - 90.; i *The United Macedonian Organisation Ilinden – PIRIN i drugi protiv Bugarske* (br. 2), br. 41561/07 i 20972/08, stav 66., 18. oktobar 2011.).

143. Na kraju, iako je, prema popisu predmeta, u vrijeme donošenja glavne presude bilo tek nekoliko sličnih predstavki koje su Sudu podnijeli “izbrisani”, Veliko vijeće je istaklo da, u kontekstu sistemskih, strukturalnih ili sličnih povreda, potencijalni priliv budućih predmeta također predstavlja važan faktor u pogledu sprečavanja akumulacije sličnih predmeta te je odlučilo da će se ispitivanje sličnih predstavki odgoditi do usvajanja dotičnih popravnih mjera (v. stav 9. ove presude i 415. glavne presude).

144. S tim u vezi, Veliko vijeće konstatira da su “izbrisane” osobe Sudu do sada dostavile nekih 65 predmeta, koji obuhvataju preko 1,000 podnositelja predstavki. Brza provedba presude u predmetu *Kurić i drugi* je, stoga, od iznimne važnosti (v. *mutatis mutandis*, *Greens i M.T.*, prethodno citiran, stav 111.).

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Presuđuje*

(a) da je tužena država dužna platiti podnositeljima predstavke, u roku od tri mjeseca, sljedeće iznose:

- (i) EUR 29,400 (dvadeset devet hiljada i četiri stotine eura) gospodinu Kuriću, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;
- (ii) EUR 52,240 (pedeset dvije hiljade i dvije stotine i četrdeset eura) gospođi Mezga, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;
- (iii) EUR 30,000 (trideset hiljada eura) gospodinu Ristanoviću, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;
- (iv) EUR 72,770 (sedamdeset dvije hiljade i sedamsto sedamdeset eura) gospodinu Berishi, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;
- (v) EUR 30,150 (trideset hiljada i sto pedeset eura) gospodinu Ademiju, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;
- (vi) EUR 30,300 (trideset hiljada i tri stotine eura) gospodinu Miniću, na ime materijalne štete, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;

(vii) EUR 339.42 (tristo trideset devet eura i četrdeset i dva centa) gospođi Mezga, gospodinu Ristanoviću, Ademiju i Miniću zajedno, koji će se podijeliti kako je navedeno u stavu 124. ove presude, na ime troškova i izdataka nastalih u domaćem upravnom postupku, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;

(viii) EUR 5,000 (pet hiljada eura) podnositeljima predstavke zajedno, na ime troškova i izdataka nastalih u postupku pred Sudom, uvećan za sve poreze koji se eventualno zaračunavaju na taj iznos;

(b) da će se, od isteka gore spomenutog roka od tri mjeseca pa do dana izmirenja, zaračunavati redovna kamata na gore navedene iznose po fiksnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke za period kašnjenja, uvećanoj za tri procentna poena;

2. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjena na engleskom i francuskom jeziku i dostavljena u pisanoj formi 12. marta 2014., u skladu sa pravilom 77. stavovi 2. i 3. Poslovnika Suda.

Michael O'Boyle
Zamjenik Registrara

Dean Spielmann
Predsjednik

© **Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2014.**

Službeni jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je finansiran uz podršku Human Rights Trust Fund-a Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prevod nije obavezujući za Sud i Sud nije odgovoran za njegovu kvalitetu. Prevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka sa kojom je Sud podijelio. Prevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno sa naznakom autorskih prava i referencom na Human Rights Trust Fund. Ukoliko se bilo koji dio ovog prevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights 2014.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2014.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.